

Şâfiî fıkhihina dair *Ğâyetü'l-ihtisâr* adlı eserine İbn Kâsım el-Gazzî (ö. 918/1512) tarafından yapılan şerhin hâşiyesidir (Kahire 1279, 1287, 1298). 2. *Hâşiye 'alâ Şerhi'r-Rahbiyye*. İbnü'l-Mütefennine er-Rahbî'nin (ö. 577/1182) *el-Manzûmetü'r-Rahbiyye* veya *er-Rahbiyye* diye de bilinen, dört mezhebin ferâizle ilgili görüşlerine yer verdiği *Buğyetü'l-bâhiş 'an cümeli'l-mevârîş* adlı eserine Sibtu'l-Mardîni (ö. 912/1506) tarafından yapılan şerhin hâşiyesidir. Eserin müellif hatıyla yazılmış bir nüshası Beyrut'ta Zühayr Çavîş Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Zirikli, I, 68). 3. *Hâşiye 'alâ Fetihü'l-vehhâb li-Şerhi Menhecî't-tullâb*. Zekerîyyâ el-Ensârî'nin (ö. 925/1519) nahve dair *Menhecî't-tullâb* adlı kendi eserine yaptığı *Fetihü'l-vehhâb* adlı şerhinin hâşiyesi olup Dârü'l-kütübî'l-Misriyye'de (nr. 30) bir nüshası vardır (Serkis, I, 553). 4. *Hâşiye 'alâ Şerhi'l-Karâfi li'l-Kâşidetü'l-ğarâmiyye*. İbn Ferah el-İşbîlî'nin (ö. 699/1300) hadis te'rimlerine dair *Ğarâmî Şâhih* veya *el-Kâşidetü'l-ğarâmiyye* adlı eserine Yahyâ b. Abdurrahman el-İsfahânî el-Karâfî tarafından yapılan şerhin hâşiyesidir (GAL Suppl., I, 635).

BİBLİYOGRAFYA :

Cebertî, 'Acâ'ibü'l-âşâr, I, 119; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1265, 1625; *Hediyyetü'l-'ârifin*, I, 36; *İzâhu'l-meknûn*, II, 136, 176, 186; Serkis, *Mu'cem*, I, 202, 486-487, 552, 553, 928, 929; Brockelmann, *GAL*, II, 420; *Suppl.*, I, 635, 677, 682; II, 444; *Karatay, Arapça Basmalar*, II, 410; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, I, 85; Zirikli, *el-A'âm* (Fethullah), I, 67-68; *el-Ezherü's-şerîf fi 'idihi'l-elfi*, Kahire, ts., s. 238; *Şüyûhu'l-Ezher* (nşr. Vezâretü'l-'l'lâm), Kahire, ts., s. 14, 15.

RAHMÎ YARAN

BİRMÂVÎ,

Muhammed b. Abdüddâim

(محمد بن عبدالدائم البرموي)

Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed

b. Abdiddâim b. Mûsâ el-Askalânî

(ö. 831/1428)

Şâfiî fakih ve hadis âlimi.

763'te (1362) doğdu. Aslen Askalânlı olup Mısır'ın kuzeybatısında Garbiye vilâyetine bağlı Birma kasabasına nisbetle Birmâvî diye anılır. Daha sonra Kahire'ye yerleşti. İbrâhim b. İshak el-Âmidî, Abdurrahman b. Ali b. Kârî, Burhâneddin İbn Cemâa, Zerkeşî, Ömer b. Raslân el-Bulkînî, İbnü'l-Mülâkkın gibi âlimlerden ders aldı. Arkadaşı Necmeddin b. Hiccî'nin daveti üzerine Dimaşk'a gitti (821/1418); orada hatiplik ve kadılık yap-

tı. Dârü'l-adl'de fetva görevini üstlendi. Revâhiyye ve Emîniyye medreselerinde ders okuttu. Oğlu Muhammed'in ölümü üzerine Kahire'ye döndü (Receb 826/Haziran 1423). Burada fetva vermeye, ders okutmaya ve telif çalışmalarına devam eden Birmâvî, aralarında Mahallî, Yahyâ b. Muhammed el-Münâvî, Takıyyüddin İbn Fehd, İbn Nâsirüddin gibi tanınmış âlimlerin de bulunduğu birçok talebe yetiştirdi. 828'de (1425) hacca gidince bir yıldan fazla Mekke yakınlarında ikamet edip ders okuttu. Kahire'ye döndükten sonra yine öğretim maksadıyla Kudûs'e giden Birmâvî bir müddet sonra orada vefat etti (22 Cemâziyelâhîr 831/8 Nisan 1428).

Eserleri. 1. *el-Lâmi 'u's-şabiḥ 'ale'l-Câmi 'i's-şahiḥ. Şahiḥ-i Buḥârî* üzerine dört ciltlik bir şerh olup Süleymaniye Kütüphanesi'nde nüshaları bulunmaktadır (Pertevniyal, nr. 131, 132/1, Fâtiḥ, nr. 929, 935, 949). 2. *en-Nübzetü'l-elfiyye fi'l-usûli'l-fıkhiyye*. Fıkıh usulüne dair manzum bir eserdir. *Elfiyye fi usûli'l-fıkḥ* adıyla da bilinir (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 3705/4). 3. *Şerḥu'n-nehr bi-şerhi'z-Zehr. Zehrü'l-bisâm* adlı kendi eserinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1308). 4. *Şerḥu Lâmiyyeti'l-ef'âl*. Cemâleddin İbn Mâ-

lik'in sarfa dair eserinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 3099). 5. *Menhecî'r-râ'iz bi-davâbiḥi'l-ferâ'iz*. Ferâize dair manzum bir eser olup müellifi tarafından ayrıca şerhedilmiştir. 6. *el-Fevâ'idü's-seniyye fi şerhi'l-Elfiyye*. Fıkıh usulüne dair kendi eserinin şerhidir. 7. *Şerḥu's-sudûr li-şerhi zeva'idü's-Şüzûr*. Cemâleddin b. Hişâm'in nahve dair *Şüzûru'z-zeheb* adlı eserinin şerhidir. 8. *el-Mukaddimetü's-şâfiyye fi 'ilme-yi'l-'arûz ve'l-kâfiyye* (son dört eserin yazma nüshaları için bk. Brockelmann, *GAL*, I, 165; II, 30, 118; *Suppl.*, II, 113; Sezgin, I, 121).

Birmâvî'nin kaynaklarda adı geçen diğer eserleri de şunlardır: *Şerḥu Sülâsiyyâtü'l-Buḥârî*, *Cem'u'l-'udde fi fehmi'l-'Umde*, *Şerḥu'l-Mühimmât*, *el-Muḥtaşar fi's-sîreti'n-nebeviyye*, *el-Behcetü'l-verdiyye*.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hacer, *İnbâ'ü'l-ğumr*, VIII, 161-165; Se-hâvî, *ed-Ḍau'ü'l-lâmî*, VII, 280-282; Süyûtî, *Hüsnü'l-muḥâḍara*, I, 439; *Keşfü'z-zunûn*, I, 157, 547; II, 958, 959, 1170, 1561, 1881, 1923; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 197, 198; Şevkânî, *el-Bedrü't-tâli*, II, 181; *İzâhu'l-meknûn*, II, 617, 618; *Hediyyetü'l-'ârifin*, II, 186; Brockelmann, *GAL*, I, 165; II, 30, 117-118; *Suppl.*, II, 113; Zirikli, *el-A'âm*, VII, 60; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, X, 132; Sezgin, *GAS*, I, 121.

M. ESAT KILIÇER

BİRR

(البر)

İman, ibadet ve ahlâka ilişkin bütün iyilikleri ifade eden bir terim.

Birr kelimesi Kur'an-ı Kerim'de her türlü iyilik, ihsan, itaat, doğruluk, günahsızlık gibi mânalarda kullanılmıştır. Aynı kökten gelen berr ise hem "çok şefkatli ve kerem sahibi" anlamında Allah'ın bir ismi (et-Tür 52/28), hem de "itaatkâr" anlamında insanın sıfatı olarak Kur'an'da tekrarlanmıştır. Bir âyetinde (Abese 80/16), aynı kökten gelen bârr (itaatkâr) kelimesinin çoğulu olan berere meleklerin sıfatı olarak geçmektedir. İki âyetinde geçen (el-Bakara 2/224; el-Mümteḥine 60/8) ve "iyi olma, iyilik yapma" mânasını ifade eden "(en) teberrû" fiili de "birr" kökünden türetilmiştir. Aynı kullanım tarzları hadislerde de yer almıştır.

Bakara sûresinin uzunca bir âyetinde (2/177), bu terimin muhtevasına giren müsbet nitelikler İslâm'ın beş temel itikad konusu (Allah'a, âhiret gününe, melek-lere, kitaplara ve peygamberlere iman), Al-

